

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

VII. De sanguine & Melancholia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

coctum, tamen & dulcem appellauerit Auicenna; & in Timæo Plato albam propterea esse scripserit, & Galenus consenserit in 8. lib. de Hippocratis & Platonis decretis ca. 6. quod ex ampullis, licet paruis minimèq. conspicuis, spiritum continentibus cōstet, tum verò deficiente sanguine nō nullum mēbris nutrimentum præbet; quod & humida sit, & meliùs coquatur, & ideo sanguis ex dimidio coctus interdum vocatur. Neq. enim vt sanguinis naturam interdū assequatur, necesse est in iecur recurrat: Sed venæ ipsæ calorq. spiritus subiectis arterijs contenti proximorumque membrorum, ad id operis perficiendum satis sunt.

Denique etiã hanc ob causam nullum illi peculiare domicilium fabricatū fuerit à natura, quod non sit humor malignus, immò aptus in sanguinè & oportunum alimentum cedere: præcipua tamen illius sedes existimatur esse cerebrum, frigidissimum & humidissimum mēbrum, immò vt in lib. de principijs Hippocrates loquitur, metropolis frigidi & glutinosi. Nā & ex seipso plurimā semper pituitam gignit: Et propter sitū, quem habet in corpore, vapores & fumos excrementitios ex vniuerso corpore ascēdentes excipit natiuòq. frigore & humore in pituitam cōmutat. Ventrīculus quoq. non paucum suppeditat pituitosum sputum: nimirum ob crebras indigestiones, siue ob frigidiorē ventriculū, siue ob nimium ingestum cibum, aut frigidam & aqueam illius conditionem & naturam. Quamquā neq. id quod ex cerebro defluit, neque id, quod ex ventriculo spuitur, verè pituita est hæc, quæ quartus humor numeratur. Hæc namq. in iecinore duntaxat gignitur; neq. inutilis prorsus est humor, sed in sanguinem mutari potest. Quod duo illa nequaquā possunt: quorum alterum cerebri excrementum prorsus est, alterū primæ coctionis cruditās, quæ superari non potuit, siue propter caloris & ventriculi imbecillitatem; siue propter tenacem & repugnantem cibi naturam: Quare vtrumque potius pituitosum excrementum appellauerit.

DE FLAVA BILLI.

CAPVT VI.

Rituite flaua bilis aduersatur. Calida nāq. est & sicca: immò humorum omnium calidissima: minùs tamen in frigidioribus, quàm in calidioribus animalibus. Est etiam omnium tenuissima & leuissima, aptaq. sanguini & alijs omnibus supernatare. Quam ob causam sanguinis spuma vocatur.

Saporem habet amarum; propter nimiam scilicet coctionem. Que enim immodicè coquantur, primū quidem salstiora fiunt, postea verò amariora: vel mel ipsū, quod omnium dulcissimum est, si plurimū coquatur, amarissimum redditur. Quare cum senibus frigidioribusque corporibus optimum præbeat nutrimentum, calidioribus iuuenibus in flauam bilem totum vertitur.

Colore porrò est rubeo; sed splendido magis, quàm sanguis; & quodam modo flauescente: ex quo nomen accepit. Sed interdum serosa multa humiditate admixta, lutea euadit & pallida. Flaua

verò tantò est calidior pallida, quantò & crassior. Serosa enim humiditas calorem pallidæ mitigat; Et flauam paulò magis calefactā consistentia reddit crassam. Propterea in calidioribus animalibus flaua, in frigidioribus pallida cernitur. Gignitur quoq. interdum bilis vitellina, hoc est vitello cui crudi colore perfimilis. Eam Auicenna ex pituitæ aut atræ bilis permissione nasci credidit. Sed merito ab Auicenna reprehensus est. Potius enim ex flaua caloris non naturalis acrimonia nimium torta nascitur. Nam ita flauus color in igneum ferè mutatur, tenuiori substantia dissipata. Quin etiam interdū ceruleam; flaua scilicet superassata. Miluòq. & Aquilæ æruginè & nunquam atro colore inesse se vidisse scribit Galenus in 10. de simplicium medicamentorum facultatibus libro. Sed & in cæteris interdum animalibus visitur; sicut & porracea. Tamen hæc minùs naturales censentur, & ex quorundam potius ciborum conditione in ventriculo ortæ; qui dum non satis superari possunt & in chylum mutari, colorem suū magna ex parte retinent; ventrisque calore non nihil afficiuntur, si diutius hæreant: aut etiam interdum in iecore ac venis; si in ardentibus quibusdam morbis vitellina bilis vehementer exuratur. Primum enim in porraceam vertitur, deinde in æruginèam, post in ceruleam, tandem in atram bilem perniciosissimā, quasi cineres, qui ex incendio toto supersint.

Propria illius sedes est caua iecoris parti, vel vt habet Aristoteles in 4. lib. de partibus animalium cap. 2. intestinis alligata vesica: iecori quidem in animalibus plurimis, intestinis autem in piscibus ferè ac serpentibus. Eò enim loco sauior & maior huius humoris pars includitur; mitior reliqua ad vsum multiplicem per corpus distribuitur, vt post exponam.

Equum, mulum, asinum, ceruum, damam, & alia quædam felle carere, Philosophus idem prodidit. Quibus cum negandum non sit humorem hūc penitus inesse; existimari potest aut exiguum eum esse & mitem magis, & idè proprio vase nō indignis, sed per totum corpus fuisse distributum, Aut non totum simul colligi, verum à iecore per meatum quempiam ad intestina transmitti.

DE SANGVINE ET melancholia.

CAPVT VII.

Sanguis benignus planè est & naturæ amicus humor. Eo enim animantium vita sustentatur & regitur. Sunt qui eum suaptè naturam calidum & humidum dicant. Quibus Hippocrates fauet in libra de hominis natura, & Auicenna loco ante notato, & illud Galeni in lib. 10. de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 2. frigidus sanguis nullus est. Alij frigidum potius terreis quibusdam & aqueis partibus, calidū autem cæteris, quæ tenues sunt & ærææ: & idè in corporibus calidum esse inquit, quod plurimas huiusmodi partes habeat, frigere autem extractum ex corpore,

E iij

Sedes vbi.

Cerebrum metropolis frigida.

Sedes.

Felle carentia.

Qualitates.

Sapor.

Color.

Sanguinis qualitates.

quoniam tenuiores illa partes exhalat. Equidem cum de humiditate consentiant omnes, siquidem alimentum est, nec aliter natura nisi humido: De altera qualitate non dubito, calorem illum, quem habet in corpore, aduentitium esse & influentem: suaque natura & conditione frigidum potius aut certe temperatum humorem esse. Ita traditum est ab Aristot. in 2. de partibus animalium lib. c. 2. & 3. cum cum affirmavit non alio modo calidum esse, quã sit calidum ferrum, aut aqua feruens, hominẽ albus: aduentitia scilicet accedente qualitate, sua verò natura nequaquam. Nec Hippocratem aut Auenennam secus sensisse arbitror: sed cum calidum esse pronuntiarunt, aut de illo quatenus in corpore continetur locutos eos fuisse: aut non absolute id affirmasse, sed comparatione pituita, quã frigidissima est. Neque item Galenum: sed nullum esse absolute & extreme frigidum voluisse nobis significare, si sanguis purus sit & animalis secundum naturam habentis. Sic enim non multo post vespertilionis sanguinem frigidã facultatis esse fateatur, postquẽ vehementi refrigeratione pilorum exortum in ea parte, cui sit illitus, prohibere, etsi nullus sanguis in totum & omnino frigidus sit. Alioqui non ignorarunt prudentissimi medici eum esse corpus multũ, quod multum terrã contineat, vt ex fibris manifestum est: atque ex corpore extractum calorem illico omnem amittere: & tum tactu frigidum sentiri, tum breuissimo tempore congelari, & quidem facilius multo, quã aquam: propter terreas partes admixtas, quã simul cum humido à frigore concretæ facilius congelantur, vt in cap. 4. eiusdem lib. exponit Aristoteles.

Vespertilionis sanguis

Color.

Oloris & saporis sedes.

De Melancholia.

De calore nullum dubitandi locum relinquit sensus, qui tam manifestum tamque conspicuum ruborẽ cernit. Is tũm ex perfecta caloris coctione nascitur, & vt in Timæo loquitur Plato, ex ignis absterfione: tũm maximẽ ex terrea opacitate cum reliquorum elementorum luce & perspicuitate permixta. Propter quam efficitur, vt obscuriorem, quã flaua bilis, colorem habeat. Quod de sanguine venis contento & ad nutritionem comparato intelligatur. Quippẽ is, qui in arterijs vertatur & ad pulsũ refertur, vt tenuior & purior, sic multo clarior est & planẽ pellucidus.

Olorem nullum habet malum nec ingratum: Saporem dulcem, ob temperatam humiditatem & sicci permissionem.

Iecore demum, corde, & venis continetur: Adde etiam arterijs, si non nutrientem modò comprehendas, sed alterum quoque illum tenuiorem, in quo consistit pulsus.

Denique melancholia frigida est & sicca, crassa, densa, grauis, & terrea: & idẽ apta subsidere sanguini velut illius sex. Propter colorem nigrum atra bilis nominatur. Sapore est acris, acerbo, & acido, ceu inter dulcem & amarum medio, non omnino ingrato. Quare ad excitandam famem appetitissima est, dum acrimonia sua pungit ventriculum. Præcipuam in liene sedem obtinet. Nam illud à iecore potissima & maximẽ terrea illius pars confluit.

HVMORES HOSCE ELEMENTIS, anni temporibus, ætatibus, & regionibus respondere.

CAPVT VIII.

Sigitur hæc est singulorum humorum conditio & natura; veriũs omnino tũm à ceteris penẽ omnibus scriptoribus, tũm à me quoque in superiori disputatione fuerit affirmatum, optimẽ eos elementorum quatuor naturam referre; esseq. hoc ipsũ in animalium perfectorum corporibus, quod sunt elementa in mundo. Cholera refert ignem; sanguis aërem, pituita aquam, melancholia terram. Et vt in elementis duo sunt symbola, & totidem a symbola, illa communi altera qualitate affecta, hæc vtraque pugnantia: sic & in humoribus hæc proportione quadam idẽ propemodum euenit. Cholera calida est & sicca, sanguis frigidus quidem sua natura propter copiosiorẽ terrẽ mistionem, & humidus: Sed maximo profus aduentitio calore ita afficitur, vt calidus existimetur; propriumq. illud frigus calore perquam temperatum est. Pituita frigida est & humida, melancholia sicca & frigida.

Elementis.

Respondent etiam quã accommodatissimẽ propter hæc qualitates quatuor anni temporibus; & in eorum singulis abundant plurimum in nostris corporibus singuli, vt Hippocrates quoque adnotauit: cholera æstati, sanguis veri, pituita hyemi, melancholia autũmo. Per similes enim vtrouique qualitates vigent.

Anni temporibus.

Et quoniam sapienter Galenus admonuit in 8. de decretis lib. cap. 6. cum anni temporibus ætates atque regiones coniungendas esse; deque his intelligendum esse id, quod de anni temporibus fuerit pronuntiatum, siquidem quod est in anno ver, hoc ipsum est in ætatibus pueritia & in regionibus temperata: quodque æstas, iuuentus & regio calida: quod autumnus, senectus regioque sicciore & frigidior: quod hyems, decrepita & frigida humidãque plaga, tum verno tempore, tum in puero & regione temperata sanguis abundat: ætate cholera & in iuene calidãque regione: melancholia autũmo, senẽ, & sicciore ac frigidiori mũdi parte: deniq. pituita hyeme, decrepito, frigidãq. & humida cœli plaga. Vnde cõsequens est, vt ea morborum genera, quã humoris cuiusq. in nostris corporibus redundantia adducit, singulis hæc, tũm anni temporibus, tũm ætatibus & regionibus, grassentur potissimũ alijque atq. alij effectus in corporibus consequantur, quos non est mihi propositum hoc loco persequi, sed libenter medicis considerandos relinquam; si vnum illud adnotaueo; sapienter omnino hæc ob causã Hippocratem eiusq. interpretem Galenum in Aphorismo 2. lib. 1. admonuisse, In purgandis humoribus regionem quoque tempus, ætatem, & morbum, etiam atque etiam consideranda esse.

Ætatibus & regionibus.

Hoc naturalem magis cognitionem habet: sanguinem, si purior fuerit & syncerior, hõminem facere benẽ carnosum, hilarem, iucundum,

Qualitas eius humoris singula.